

**MILLATLARARO MUNOSABATLARNI MUSTAHKAMLASHDA
MA'NAVIY QADRIYATLARNING AHAMIYATI**

Qo'qon davlat universiteti

Milliy istiqlol g'oyasi manaviyat asoslari yo'nalishi

*3 kurs talabasi **Ismoilov Asadbek***

E-mail: asadbekismoilov942@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada millatlararo munosabatlarni barqarorlashtirish va jamiyatda bag'rikenglik muhitini mustahkamlashda ma'naviy qadriyatlarining fundamental o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etiladi. Ma'naviyat va madaniyat integratsiyasining ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi samaradorligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: millatlararo munosabatlar, ma'naviy qadriyatlar, bag'rikenglik, madaniy integratsiya, ijtimoiy barqarorlik, insonparvarlik, etnik birdamlik.

Аннотация: В данной статье научно-теоретически исследуется фундаментальная роль духовных ценностей в стабилизации межнациональных отношений и укреплении атмосферы толерантности в обществе. Анализируется эффективность интеграции духовности и культуры в обеспечении социальной стабильности.

Ключевые слова: межнациональные отношения, духовные ценности, толерантность, культурная интеграция, социальная стабильность, гуманизм, этническое единство.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the fundamental role of spiritual values in stabilizing interethnic relations and strengthening the atmosphere of tolerance in society. The effectiveness of the integration of spirituality and culture in ensuring social stability is analyzed.

Keywords: interethnic relations, spiritual values, tolerance, cultural integration, social stability, humanism, ethnic unity.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari jadallashgan zamonaviy dunyoda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni saqlash har bir davlatning strategik vazifasiga aylandi. O'zbekiston kabi ko'p millatli mamlakatlarda milliy o'zlikni anglash bilan birga, umuminsoniy ma'naviy qadriyatlarni e'zozlash ijtimoiy taraqqiyotning garovidir. Ma'naviy qadriyatlar deganda, ajdodlardan meros qolgan odob-axloq normalari, o'zaro hurmat, mehr-oqibat va adolat tamoyillari tushuniladi. Ushbu qadriyatlar turli etnoslar o'rtasida ishonch ko'priklarini qurishda, nizolarning oldini olishda va yagona maqsad yo'lida birlashishda ma'naviy immunitet vazifasini o'taydi. Millatlararo munosabatlar shunchaki siyosiy yoki huquqiy tartibga solish ob'ekti emas, balki chuqur ma'naviy-

ruhiy jarayon bo'lib, u inson qalbida boshqa millat vakillariga nisbatan samimiy ehtirom shakllanishini talab qiladi [1, B. 12]. Bugungi kunda ma'naviy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirish, ularda "bag'rikenglik madaniyati"ni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Aynan ma'naviyat jamiyatdagi turli ijtimoiy va etnik guruhlar o'rtasidagi ziddiyatlarni yumshatuvchi hamda ularni yagona "vatanparvarlik" g'oyasi atrofida jipslashtiruvchi qudratli kuch hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot jarayonida millatlararo munosabatlar nazariyasi va ma'naviy qadriyatlar fenomenologiyasiga oid ijtimoiy-falsafiy hamda pedagogik adabiyotlar tizimli tahlil qilindi. Tadqiqotning metodologik asosini qiyosiy-tarixiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish va sotsiologik kuzatuv usullari tashkil etadi. Xususan, Sharq mutafakkirlari Alisher Navoiy, Abu Nasr Forobiy va zamonaviy olimlardan B.Xodiyev asarlaridagi bag'rikenglik g'oyalari maqolaning nazariy poydevori bo'lib xizmat qildi [2, B. 45]. Shuningdek, xalqaro tajriba va YuNESKOning bag'rikenglik tamoyillari deklaratsiyasidagi qoidalar o'rganilib, milliy qadriyatlar bilan umuminsoniy normalarning o'zaro mutanosibliigi tahlil etildi. Metodologik yondashuvda aksiologik (qadriyatshunoslik) tamoyilga tayangan holda, milliy o'zlikni anglashning millatlararo totuvlikka ta'siri baholandi. Tadqiqot doirasida jamiyatdagi ijtimoiy-ma'naviy muhitni o'rganish maqsadida o'tkazilgan so'rovnomalar va statistik ma'lumotlar natijalari umumlashtirildi, bu esa mavzuning ob'ektiv yoritilishini ta'minladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ma'naviy qadriyatlar jamiyatning ichki ustuni bo'lib, u millatlararo munosabatlarni tartibga solishda norasmiy, ammo o'ta samarali mexanizm hisoblanadi. O'zbekiston tajribasida millatlararo totuvlikni ta'minlashda mahalla instituti, oilaviy tarbiya va diniy bag'rikenglik an'analari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ma'naviy qadriyatlarga sodiqlik darajasi yuqori bo'lgan hududlarda etnik nizolar xavfi minimal darajaga tushadi. Quyidagi jadvallarda millatlararo munosabatlarga ta'sir etuvchi omillar va ma'naviy qadriyatlarning jamiyatdagi roli aks ettirilgan.

1-jadval.

Millatlararo munosabatlar barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillar (foiz hisobida)

T/r	Omillar nomi	Ahamiyatlilik darajasi (%)
1	Davlat siyosati va huquqiy asoslar	35%
2	Ma'naviy va axloqiy qadriyatlar	40%
3	Iqtisodiy hamkorlik va manfaatlar	15%

T/r	Omillar nomi	Ahamiyatlilik darajasi (%)
4	Ta'lim va madaniy aloqalar	10%

2-jadval.

Ma'naviy qadriyatlarning yoshlar ongida milliy bag'rikenglikni shakllantirishdagi o'rni

Qadriyat turi	Shakllanish manbai	Ta'sir natijasi
Insonparvarlik	Oila va maktab	O'zga millatga hurmat
Mehmondo'stlik	Milliy an'analar	Ochiqlik va ishonch
Adolat	Ijtimoiy muhit	Teng huquqlilik hissi

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, respondentlarning 40 foizi millatlararo totuvlikni saqlashda aynan ma'naviy omilni birlamchi deb biladi. Bu esa huquqiy normalar ma'naviy qadriyatlar bilan mustahkamlanmaguncha, jamiyatda barqaror tinchlikka erishish qiyinligini tasdiqlaydi [3, B. 88]. Milliy qadriyatlarimizdagi "qo'shni - qo'shning haqdoridir" degan tushuncha etnik kelib chiqishidan qat'i nazar, barcha fuqarolarning ahil yashashiga xizmat qilmoqda. Shuningdek, ma'naviy qadriyatlarni asrab-avaylash milliy o'zlikni yo'qotmaslik bilan birga, boshqa madaniyatlarni tushunish va qabul qilish imkoniyatini kengaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, millatlararo munosabatlarni mustahkamlashda ma'naviy qadriyatlarning ahamiyati beqiyosdir. Ma'naviyat - bu shunchaki nazariy tushuncha emas, balki kundalik hayotda namoyon bo'ladigan, turli millat vakillarini birlashtiradigan hayotiy kuchdir. Tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatadiki, jamiyatda ma'naviy tarbiya tizimini takomillashtirish, yoshlarda bag'rikenglik va insonparvarlik fazilatlarini shakllantirish milliy xavfsizlikning muhim sharti hisoblanadi. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi asosida shakllangan millatlararo munosabatlar har qanday tashqi ma'naviy tahdidlarga qarshi mustahkam qalqon bo'la oladi. Kelgusida ta'lim tizimida millatlararo bag'rikenglikka oid maxsus kurslarni ko'paytirish, ommaviy axborot vositalari orqali turli millatlar madaniyati va qadriyatlarini targ'ib qilish ijtimoiy jiplashuvni yanada kuchaytiradi. Zero, ma'naviy boy jamiyatda adovatga o'rin qolmaydi va bunday jamiyat taraqqiyotning yuksak cho'qqilariga erishishi muqarrar. Davlat va jamiyat hamkorligida ma'naviy qadriyatlarni asrash - kelajak avlodlar uchun tinch va farovon vatan qoldirishning eng to'g'ri yo'lidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. — Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz — Toshkent: O'zbekiston, 2017. — 12-b.
2. Xodiyev B.Yu. va boshqalar — Siyosatshunoslik: o'quv uslubiy qo'llanma — Toshkent: TDIU, 2005. — 45-b.

3. Musayev F. — Demokratik davlat qurishning falsafiy-huquqiy asoslari — Toshkent: O'zbekiston, 2007. — 88-b.
4. Karimov I.A. — Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch — Toshkent: Ma'naviyat, 2008. — 154-b.
5. Saidov A.X. — Inson huquqlari va millatlararo totuvlik — Toshkent: Adolat, 2012. — 67-b.

